

วจนกรรมการแสดงความรู้สึกที่ปรากฏในเรื่อง อินเภา : ตอน ตีเกาะหมังกุหนิง

The Speech Act on Expression of Feelings Appeared in the Literary Work: Inao in Episode on the Battle of Kamang Kuning

ประยูทธ จิตรราช / Prayut Jitrach

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000, ประเทศไทย
Thai Language Program, Faculty of Humanities and Social Sciences
Buriram Rajabhat University, Buri Ram, 31000, Thailand

Email : jr.prayut@gmail.com

Received: July 20, 2023

Revised: April 26, 2024

Accepted: April 28, 2024

Abstract

This academic article aimed to study the use of speech act on expression of feelings that appeared in literary work entitled Inao in episode on the battle of Kamang Kuning by using the criteria for analyzing speech act of communication using the concept of John R. Searle, who proposed an analytical principle known as speech act condition. The results of the study found that the speech act in expression of feelings on the literary work entitled Inao in episode on the battle of Kamang Kuning, has 2 characteristics: the expression of positive feelings and negative feelings as follows: there was expressions of 7 positive feelings such as expression of joy, expression of love, expression of remembering, expression of concern, expression of gratitude, expression of loyalty, expression of regret. There was expression of 8 negative feelings such as expression of sadness, expression of dejection, expression of anger, expression of resentment, expression of irony, expression of ridicule, expression of distress, expression of fear. The most common found speech act of expression of feelings was the expression of concern, followed by the expression of love, and expression of anger.

Keywords: Speech Act, Expression of Feelings, Inao, Episode on Battle, Kamang Kuning

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาการใช้วัจนกรรม การแสดงความรู้สึกที่ปรากฏในเรื่อง อีเหนา ตอน ตี๊กกะหมิงกุหนิง โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์วัจนกรรมตามเจตนารมณ์ของการสื่อสารโดยใช้แนวคิดของ John R. Searle ซึ่งเสนอหลักการวิเคราะห์ที่เรียกว่าเงื่อนไขวัจนกรรม ผลการศึกษาพบว่า วัจนกรรม การแสดงความรู้สึกในเรื่อง อีเหนา ตอน ตี๊กกะหมิงกุหนิง มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ การแสดงความรู้สึกด้านบวก และการแสดงความรู้สึกด้านลบ การแสดงความรู้สึกด้านบวก พบ 7 ด้าน ได้แก่ ความรู้สึกดีใจ ความรู้สึกรัก ความรู้สึกคิดถึง ความรู้สึกเป็นห่วง ความรู้สึกขอบคุณ ความรู้สึกจงรักภักดี ความรู้สึกสำนึกผิด การแสดงความรู้สึกด้านลบ พบ 8 ด้าน ได้แก่ ความรู้สึกโกรธเคือง ความรู้สึกสลดใจ ความรู้สึกโกรธ ความรู้สึกน้อยใจ ความรู้สึกประชด ความรู้สึกเย้ยหยัน ความรู้สึกหนักใจ ความรู้สึกกลัว วัจนกรรมที่แสดงความรู้สึกด้านบวกที่พบมากที่สุด คือ การแสดงความรู้สึกเป็นห่วงและวัจนกรรมที่แสดงความรู้สึกด้านลบที่พบมากที่สุด คือ การแสดงความรู้สึกโกรธ

คำสำคัญ: วัจนกรรม, การแสดงความรู้สึก, อีเหนา ตอน ตี๊กกะหมิงกุหนิง

บทนำ

เรื่อง อีเหนา เป็นบทละครที่วรรณคดีสโมสรยกย่องให้เป็นยอดของบทละครรา เพราะเป็นหนังสือซึ่งแต่งดีทั้งเนื้อความ และกระบวนกลอน อันละเมียดละไมที่เหมาะสมแก่การนำไปใช้แสดงละคร อีกทั้งยังเป็นหนังสือดีในทางที่จะศึกษาประเพณีไทยสมัยโบราณ อีเหนา ตอน ตี๊กกะหมิงกุหนิง มีเนื้อหาที่สนุกสนาน ให้ความเพลิดเพลิน ในขณะที่เดียวกันก็ยังสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตความเป็นอยู่ของคนในอดีตได้ด้วย นอกจากนี้ เรื่อง อีเหนา ตอน ตี๊กกะหมิงกุหนิง ยังมีคุณค่าทั้งในด้านสังคม และด้านวรรณศิลป์ที่จะควรศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะการจะศึกษาวรรณคดีให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและแตกฉาน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันเป็นพื้นฐานของการศึกษาถึงคุณค่าและความงามของวรรณคดี

อีเหนา ตอน ตี๊กกะหมิงกุหนิง เป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นถึงความรักของพ่อที่มีต่อลูก คือ ท้าวกะหมิงกุหนิงที่มีต่อวิหยาสะก่า เป็นการแสดงความรักที่ตามใจลูกทุกอย่างแม้กระทั่งชีวิตก็ได้ ในเนื้อหาของตอนนี้อย่างปรากฏความรักหลายแบบ เช่น การรักศักดิ์ศรีของตัวเอง การรักบ้านเมือง การรักพี่น้องวงศ์ตระกูล อันกล่าวได้ถึงความสามัคคีปรองดองกันของพี่น้องวงศ์สกุลแหว อีกทั้งประกอบไปด้วยตัวละครที่มีลักษณะนิสัยแตกต่างกัน ซึ่งการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครแต่ละตัวก็มีความแตกต่างกันเช่นกัน ดังตัวละครดังต่อไปนี้ อีเหนาเป็นชาย รูปร่าง มีลักษณะนิสัยเจ้าชู้และเป็นคนมีเสน่ห์ มีความเชี่ยวชาญทางด้านกรีซและกระบี่เป็นอาวุธ การแสดงความรู้สึกของอีเหนาในช่วงแรกจึงเป็นความรู้สึกที่โศกเศร้าที่ต้องจากนางอันเป็นที่รัก เพื่อไปทำศึกสงครามช่วยบ้านเมืองให้รอดพ้นจากภัยอันตรายอันเป็นการรักษาเกียรติของวงศ์สกุลแหว ในขณะเดียวกันอีเหนาก็มีการแสดงความรู้สึกผิดต่อท้าวดาหามีการแสดงความรู้สึกเป็นห่วงสังคามระต่าน้องชายคู่ใจที่ถูกรบด้วยกัน ส่วนท้าวกะหมิงกุหนิงเป็นผู้ที่มีใจกล้าหาญ เด็ดเดี่ยว และมีความรักลูกมาก ท้าวกูเร็นแสดงความรู้สึกเป็นห่วงท้าวดาหะและการแสดงความรู้สึกรักบ้านเมือง จึงรีบแจ้งข่าวให้อีเหนารับไปช่วยเมืองมอดาหะให้ทันเวลา ท้าวดาหะเป็นกษัตริย์ที่ตรัสแล้วไม่คืนคำ เป็นคนที่รักพวกพ้อง และเป็นคนที่ให้อภัยคนอื่น ท้าวหมันหยาก็เป็นคนที่มี

ความรับผิดชอบต่อการกระทำของจินตนาจะเกิดความรู้สึกกลัว ส่วนวิทยาสะก้า เป็นชายที่เอาแต่ใจ พอสมควรจะเอาอะไรต้องได้ อ่อนไหวขาดสติ แค่เห็นภาพวาดของบุษบา ก็หลงใหลจนต้องมาเกิดสงครามแย่งชิงตัวนางบุษบา เพราะแม้กระทั่งระตูปันจะรักกันและระตูปักมาหงั้นก็มีการแสดงความรู้สึกเป็นห่วงท้าวกะหมิงกู่หนึ่งและวิทยาสะก้า อีกทั้งสงครามระตาก็ยังเป็นคนเข้มแข็งเคียงบ่าเคียงไหล่โอเหนาอกรบ ซึ่งก็มีการแสดงความรู้สึกเป็นห่วงและรักโอเหนาเช่นกัน

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าบทละครเรื่อง “โอเหนา” ตอน “ศึกกะหมิงกู่หนึ่ง” พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีการใช้วัจนกรรมแสดงความรู้สึกของตัวละครอย่างน่าสนใจ วัจนกรรมดังกล่าวน่าจะเป็นกลวิธีทางภาษาที่สำคัญอย่างหนึ่งในการแสดงออกของตัวละครในเรื่องนี้ที่ทำให้ผลของการสื่อสารบทละครยังผู้อ่านเกิดความประทับใจจนทำให้บทละครเรื่องโอเหนายังคงตราตรึงอยู่ในความรู้สึกของคนไทยตราบนานเท่าทุกวันนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวัจนกรรม การแสดงความรู้สึกในเรื่อง โอเหนา ตอนศึกกะหมิงกู่หนึ่ง โดยมีรายละเอียด แบ่งเป็นวัจนกรรมการแสดงความรู้สึก ทางด้านบวก และ ทางด้านลบ

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาวัจนกรรมการแสดงความรู้สึกที่ปรากฏในเรื่อง โอเหนา : ตอน ศึกกะหมิงกู่หนึ่ง

ทบทวนวรรณกรรม

วัจนกรรม (speech act) หมายถึงการกระทำที่เกิดขึ้นเมื่อมีการพูดหรือเขียนในบริบทหนึ่ง ๆ ของการสื่อสารในชีวิตประจำวัน (Searle, 1969, pp.24-53) เสนอว่าในการ กล่าวถ้อยคำ แต่ละครั้งผู้พูดจะมีการกระทำอย่างน้อยน้อยที่สุด 3 ประการ คือ

1. การกล่าวถ้อยคำ (utterance act) คือการกระทำที่เป็นการกล่าวถ้อยคำตั้งแต่การเปล่งเสียงออกมาครั้งหนึ่งมีผลของการกระทำนั้นๆเป็นคำหรือประโยค
2. การนำเสนอความ (propositional act) คือ การกระทำที่เป็นการนำเสนอความซึ่งอ้างอิงสรรพสิ่ง (Reference)
3. การแสดงเจตนา (illocutionary act) คือ การกระทำโดยใช้คำพูดเพื่อแสดงเจตนาต่างๆ เช่น การถาม การสั่ง เป็นต้น

วัจนกรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ วัจนกรรมตรง (direct speech acts) หมายถึง การใช้ถ้อยคำที่มีเจตนาตรงกับบุรุษภาษาหรือโครงสร้างของประโยค โดยผู้ส่งสารจะสื่อเจตนาของถ้อยคำโดยตรง และ วัจนกรรมอ้อม (indirect speech acts) หมายถึงถ้อยคำที่กล่าวไม่ตรงตามเจตนา ของผู้ส่งสาร ซึ่งไม่สอดคล้องกับความหมายประจำบุรุษภาษา ในการที่เราจะเข้าใจเจตนาอ้อมของ ผู้ส่งสารอาจต้องพิจารณาจากบริบทแวดล้อม

บทละครเรื่องโอเหนา ตอน ศึกกะหมิงกู่หนึ่ง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย มีการใช้และวัจนกรรมกลุ่มแสดงความรู้สึก (Expressive) ที่บ่งบอกถึงอารมณ์ ตลอดจนความรู้สึกด้านต่างๆได้อย่างน่าติดตาม กลวิธีในการเล่าเรื่องมีการใช้ภาษาที่สละสลวยให้อารมณ์อันลึกซึ้งกินใจ ทำให้เกิดความรู้สึกสะเทือนอารมณ์ ที่สำคัญยังแฝงด้วยข้อคิดที่มีคุณค่ายิ่งอีกมากมาย

Tanachai (2008) ได้ศึกษาเรื่อง “ปางโอเหนา เศร้าสุดถึงบุษบา” : สุนทรภู่กับการสร้างอารมณ์สะเทือนใจในนิราศโอเหนา ผลการศึกษาพบว่า นิราศโอเหนา กับ บทละครใน เรื่องโอเหนา ของรัชกาลที่ 2 มีความสัมพันธ์กัน ทั้งพบว่ามีการสร้างอารมณ์สะเทือนใจ และมีการกล่าวถึงรายละเอียด ดังนี้ การกล่าว

ถึงเวลา การเปลี่ยนผ่านเวลา การพรรณนาสถานที่ ฉาก บรรยากาศ อีกทั้งมีการยกย่องความดี ความงาม การเดินทาง และ เชื่อมโยงกับธรรมชาติเพื่อให้เห็นด้านความรู้สึกในความรักที่ถูกปลุกปรกไปด้วย

Sinhuwanik (2016) ศึกษาเรื่อง อีเหนา: วีรบุรุษนักรักและนักรบ ผลการศึกษาพบว่า อีเหนา เป็นทั้งวีรบุรุษนักรักและนักรบ คือ วีรบุรุษนักรัก ได้แก่ เจ้าแสนห์ เจ้าซู่ มีชั้นเชิง สำหรับวีรบุรุษนักรบ ได้แก่ ความกล้าหาญ ความแค้น ความเด็ดขาด ปฏิภาณไหวพริบ และยังพบเหตุการณ์ผจญภัยที่สำคัญของอีเหนา 8 ตอน ได้แก่ 1) กำเนิดของอีเหนา 2) การออกเดินทางไปจากมาตุภูมิ 3) พบคู่ครอง 4) เผชิญอุปสรรค 5) เกิดการปลุกปรกและออกตามหาถิ่น 6) เผชิญปัญหาต่างๆ 7) ได้พบกับคู่ครอง และ 8) เดินทางกลับสู่มาตุภูมิ

Phio-on (2017) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เหตุการณ์ที่ปรากฏในบทละครเรื่องอีเหนา พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์เหตุการณ์ที่ปรากฏในบทละครเรื่องอีเหนา พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 2 ทำให้ได้ทราบว่าบทละครเรื่องนี้ มุ่งแสดงเนื้อหาเกี่ยวกับความรักต่อบุคคล โดยพบว่า ปรากฏความรักต่อบุคคลมากที่สุด ซึ่งความรักต่อบุคคลที่ชัดเจนที่สุดคือความรักแบบซู่สาว รองลงมาคือความรักต่อลูก และความรักต่อญาติพี่น้อง เมื่อผู้วิจัยแยกประเภทความรักในเหตุการณ์ที่ปรากฏในบทละครเรื่องอีเหนาออกมา ได้ปรากฏความรักหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเรียงลำดับตามจำนวนที่พบมากที่สุด ดังนี้ 1. ความรักแบบคู่รัก 2. ความรักต่อลูก 3. ความรักต่อญาติพี่น้อง 4. ความรักต่อสถาบันกษัตริย์ 5. ความรักต่อเพื่อน 6. ความรักในสิ่งที่เป็นนามธรรม 7. ความรักต่อผู้พการี 8. ความรักต่อประชาชน 9. ความรักต่อชาติ และ 10. ความรักต่อสิ่งของ ซึ่งจากการวิเคราะห์ดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าความรักแบบคู่รักนั้นปรากฏสูงสุด

อีเหนา เป็นบทละครที่วรรณคดีสโมสรยกย่องให้เป็นยอดของบทละคร เป็นหนังสือซึ่งแต่งดี ทั้งเนื้อความและกระบวนกลอน อีกทั้งยังเป็นหนังสือดีในทางที่จะศึกษาประเพณีไทยสมัยโบราณ มีคุณค่าทั้งในด้านสังคม และด้านวรรณศิลป์ที่ควรจะศึกษาให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะการจะศึกษาวรรณคดีให้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและแตกฉาน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันเป็นพื้นฐานของการศึกษาถึงคุณค่าและความงามของวรรณคดีต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้สำรวจเอกสาร ตำรา และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียด จากนั้นได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ สัมเคราะห์ข้อมูลแล้วนำข้อมูลที่ได้จาก การศึกษามาเรียบเรียงและนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. การแสดงความรู้สึกด้านบวก

วัจนกรรมการแสดงความรู้สึกด้านบวก 7 ความรู้สึก ได้แก่ การแสดงความรู้สึกดีใจ การแสดงความรู้สึกรัก การแสดงความรู้สึกคิดถึง การแสดงความรู้สึกเป็นห่วง การแสดงความรู้สึกขอบคุณ การแสดงความรู้สึกจงรักภักดี การแสดงความรู้สึกสำนึกผิด ดังนี้

1.1 การแสดงความรู้สึกดีใจ

ตัวอย่างที่ 1

เมื่อนั้น
แจ้งว่าอิเหนาสुरิยังค์
มีความเกษมสันต์หรรษา
ด้วยนัศดาเรื่องอิทธิฤทธิ์
พระเปรมปรีดีดีใจอยู่ในพักตร์
จึงแย้มเยื้อนเอื้อนโอษฐ์อภิปราย

พระปิ่นปักนัศเรศสูงส่ง
มาช่วยรณรงค์ราว
ดังได้ผ่านเมืองพัราศรี
เห็นว่าบุรีไม้อันตราย
มิให้ประจักษ์คนทั้งหลาย
ซึ่งหลานชายของเราอุตส่าห์มา
(King Rama II, 1985, p.69)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า “มีความเกษมสันต์หรรษา, พระเปรมปรีดีดีใจอยู่ในพักตร์, จึงแย้มเยื้อนเอื้อนโอษฐ์อภิปราย” เป็นคำกล่าวของท้าวดาหะ แสดงวัจนกรรมความรู้สึกดีใจที่เห็นอิเหนา มาช่วยการศึกษาครั้งนี้

ตัวอย่างที่ 2

เมื่อนั้น
เห็นระเด่นมนตรีกีปริดา

กะหัดตะปาดิเชษฐา
จึงเสด็จมาหาทันใดฯ
(King Rama II, 1985, p.68)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า “เห็นระเด่นมนตรีกีปริดา” เป็นคำกล่าวของกะหัดตะปาดิ แสดงวัจนกรรมความรู้สึกดีใจ ที่เห็นอิเหนายกทัพมาช่วยรบ

ตัวอย่างที่ 3

บัดนั้น
จึงพากันเข้าไปมัทนาน

ยาสาปรีดีเปรมเกษมศานต์
ยังสถานท้องพระโรงรูจี
(King Rama II, 1985, p.69)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า “ยาสาปรีดีเปรมเกษมศานต์” เป็นคำกล่าวของยาสา (ตำแหน่งหน้าที่ใกล้ชิดกษัตริย์ชาวโบราณ) แสดงวัจนกรรมความรู้สึกดีใจ ที่เห็นกองทัพอิเหนามายังเมือง ดาหะ เพื่อมาช่วยรบ

1.2 การแสดงความรู้สึกรัก

ตัวอย่างที่ 1

แม้วิหยาสะก้ามอดม้วย
ไหนไหนในจะตายวายชีวา
ผิดก็ทำสงครามดูตามที
ที่ดังพฤษภพนาวัน

ที่ก็คงตายด้วยโอรสา
ถึงเร็วถึงช้าก็เหมือนกัน
เคราะห์ที่ติก็จะได้ดังไผ่ฝัน
จะอาลัยเพราะลูกเหมือนกล่าวนมา
(King Rama II, 1985, p.51)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า แม่นวิหยาสะก้ามอดม้วย, พักคงตายด้วยโอรสา, เป็นคำกล่าวของท้าวกะหมิงกฤษณ์ แสดงถึงจนกรรมความรู้สึกรักลูกมากแม้ชีวิตก็ยอมเสียสละเพื่อหวังให้ลูกมีความสุข

ตัวอย่างที่ 2

เดิมไปไล่ล้อมมฤคา
ชะรอยเป็นบุพเพนิวาสา
มีความเล่นหาล้อลย์
หวังเป็นเกือกทองรองบาทา
จะขอพระบุตรมียศ
อันกรุงไกรไศศุรย์ทั้งสอง
ขอพานักพักพึ่งพระเดชา

ได้รู้พระธิดาในกลางไพร
เทวอารักษ์มาชักให้
แต่หลงไหลใฝ่ฝันรินทด
พระผู้วงศ์เทวอันปรากฏ
ให้โอรสข้าน้อยดั่งจินดา
จะเป็นทองแผ่นเดียวไปวันหน้า
ไปกว่าชีวิตจะบรลย
(King Rama II, 1985, p.52)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า หวังเป็นเกือกทองรองบาทา, จะขอพระบุตรมียศ ให้โอรสข้าน้อยดั่งจินดา, ขอพานักพักพึ่งพระเดชา ไปกว่าชีวิตจะบรลย เป็นคำกล่าวของ ท้าว กะหมิงกฤษณ์ แสดงถึงจนกรรมความรู้สึกรักท้าวกะหมิงกฤษณ์ รักวิหยาสะก้ามมาก ซึ่งต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้ลูกสมความมุ่งหวังปรารถนา คือ อยากระบายได้บูชา ท้าวกะหมิงกฤษณ์เลยส่งสารไปขอนางบุษบาจากท้าวดาหา ซึ่งเป็นเหตุให้ท้าวกะหมิงกฤษณ์ต้องใช้คำพูดที่แสดงถึงการเคารพอ่อนน้อมต่อผู้เป็นใหญ่

ตัวอย่างที่ 3

โอ้วพระเจ้าผู้ทรงยศ
สงครามทุกครั้งแต่หลังมา
ครั้งนี้ควรหรือมาพิณาศ
เพราะรักบุตรสุดสวาทแสนทวี

พระเกียรติปรากฏในแหล่งหล้า
ไม่เคยอัปราคไฟโร
เบาจิตคิดประมาทไม่พอที่
จะตัดทานภูมิไม่เชื่อฟัง
(King Rama II, 1985, p.81)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า เพราะรักบุตรสุดสวาทแสนทวี จะตัดทานภูมิไม่เชื่อฟัง แสดงถึงจนกรรมความรู้สึกรักที่แสดงให้เห็นว่า ท้าวกะหมิงกฤษณ์รักวิหยาสะก้ามมาก เพราะการสงครามก็ไม่เคยแพ้ต่อศัตรูมาก่อน แต่ครั้งนี้ก็ต้องกลับมาพ่ายแพ้และตายเพราะลูก

ตัวอย่างที่ 4

เมื่อนั้น
ฟังสารทราบอรรถแล้วตรัสไป
อันอะหนะบุษบาบังอร
ได้ปลดปลงลงใจให้ปัน
ซึ่งจะรับของสู่ระดูนี้
ฝูงคนทั้งแผ่นดินจะนิบนา

องค์ศรีปัดหราบเป็นใหญ่
แก่เสนาทั้งสองนั้น
ครั้งก่อนจรรجاتนาหั้น
นัดกันจะแต่งการวิวาห์
เห็นผิดประเพณีหนักหนา
สิ่งของที่คืนมาจงเอาไป
(King Rama II, 1985, pp.52-53)

จากบทประพันธ์ข้างต้น เป็นคำกล่าวของ ท้าวดาหากล่าวกับทหารของท้าวกะหมิงกุหนึ่ง โดยมีการใช้ข้อความที่เป็นแสดงวัจนกรรมความรู้สึกในการรักคัศ์ศรีตัวเองและรักบ้านเมืองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทั้งยังเป็นผู้นำที่เด็ดขาด โดยการยึดหลักประเพณี ตลอดจนการรักษาสัจจะ

ตัวอย่างที่ 5

บัดนั้น
ซึ่งจะให้เรายกจตุรงค์
อภัยไพร่ฟ้าประชาชน

ระเด่นมนตรีตอบตามความประสงค์

คินกรงไกรนั้นไม่ควร

เสนีรพลจะแช่สรวล

(King Rama II, 1985, p.74)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า คินกรงไกรนั้นไม่ควร, อภัยไพร่ฟ้าประชาชน, เสนีรพลจะแช่สรวล เป็นคำกล่าวของ อิเหนาตอบท้าวกะหมิงกุหนึ่ง โดยมีการใช้ข้อความที่เป็นแสดงวัจนกรรมความรู้สึกรักคัศ์ศรีตัวเอง

ตัวอย่างที่ 6

กูจะเป็นจอมพลโยธา
ไม่เกรงวงศ์เทวาสुरารักษ์

หนุนท์พุกยาเข้าโหมทัก

ให้ปรากฏยศคัศ์เสียครั้งนี้

(King Rama II, 1985, p.51)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า ไม่เกรงวงศ์เทวาสुरารักษ์ ให้ปรากฏยศคัศ์เสียครั้งนี้ เป็นคำกล่าวของท้าวกะหมิงกุหนึ่ง แสดงวัจนกรรมความรู้สึกเป็นคนที่รักคัศ์ศรีตัวเอง

ตัวอย่างที่ 7

เมื่อเราบัญชาการกำหนดทัพ
อายแก่ไพร่ฟ้าเสนาใน
จำจะไปต่อด้านต่อร่อฤทธิ์
เกียรติยศจะไว้ในธรณินทร์

จึงมีพจนารถประภาพาสไป

จะว่ากลัทธิไกรไพริน

ถึงม้วยมิตมิให้ใครดูหมิ่น

จนสุดสิ้นดินแดนแผ่นฟ้า

(King Rama II, 1985, p.57)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า อายแก่ไพร่ฟ้าเสนาใน จะว่ากลัทธิไกรไพริน, ถึงม้วยมิตมิให้ใครดูหมิ่น, เกียรติยศจะไว้ในธรณินทร์ จนสุดสิ้นดินแดนแผ่นฟ้า เป็นคำกล่าวของท้าวกะหมิงกุหนึ่ง แสดงวัจนกรรมความรู้สึกรักคัศ์ศรีของตนเอง

ตัวอย่างที่ 8

เมื่อนั้น
โสมพลางนางกล่าววาจา
ซึ่งสัญญาว่าไว้กับนวลน้อง
มิได้แก่งการกอกกลับอภัย

พระสุริยวงศ์เทวัญลัญญา

จงคืนมาพาทีกับพี่ชาย

จะคงครองไม่ตรีไม่หนีหน่าย

อย่าสงกว่าว่าจะวายคลายรัก

(King Rama II, 1985, p.64)

บทประพันธ์ข้างต้นนั้น ปรากฏคำว่า จงผินมาพาที่กับพี่ชาย,ซึ่งสัญญาว่าไว้กับนวลน้อง จะครองครองไม่ทรยศให้หนาย เป็นคำกล่าวของอิเหนาปลอมนางจินตะหราว่าดี โดยมีแสดงวัจนกรรม ความรู้สึกนึกตอนางจินตะหรา

1.3 การแสดงความรู้สึกคิดถึง

ตัวอย่างที่ 1

ครั้นออกมานอกนคร
เหลียวหลังตาดูเวียงชัย
โอ้อ่าเจ้าดวงยิหาพี่
ใครจะปลอมโฉมงามสามสุดา
สงสารน้ำคำที่พร่ำสั่ง

พระทรงเดชคร่ำสรวลละห้อยให้
ญาติพี่น้องถ้วนถึงกลยา
ปานนี้จะคร่ำครวญหนา
แต่พอพาใจเศร้าบรรเทาคลาย
คิดถึงความหลังแล้วใจหาย

(King Rama II, 1985, pp.66-67)

บทประพันธ์ข้างต้นนั้น ปรากฏคำว่า ญาติพี่น้องถ้วนถึงกลยา,โอ้อ่าเจ้าดวงยิหาพี่ ปานนี้จะคร่ำครวญหนา,ใครจะปลอมโฉมงามสามสุดา แต่พอพาใจเศร้าบรรเทาคลาย,คิดถึง ความหลังแล้ว ใจหาย เป็นคำกล่าวของอิเหนา แสดงวัจนกรรมความรู้สึกคิดถึง

ตัวอย่างที่ 2

ว่าพลางทางชมคนนก
เบญจวรรณจับวัลย์ชาลี
นางนวลจับนางนวลนอน
จากพรางจับจางจันรรจา
แขกแก้วจับเต่าร้างร้อง
นกแก้วจับแก้วพาที
ตระเวนไพรร่อนร้องตระเวนไพร
เคঁโม่งจับโม่งอยู่เอกา
คืบแคจับแคสน์โดยเดียว
ชมวิหคคนกไม่ไปตามทาง

โฉนผกจับไม้ชิงมี
เหมือนวันพี่ไกลสามสุดามา
เหมือนที่แนบนวลสมรจินตะหรา
เหมือนจากนางสการะวดี
เหมือนร้างห้องมาหยาครมี
เหมือนแก้วที่ทั้งสามสั่งความมา
เหมือนเวรใดให้นิราศเสน่ห์
เหมือนที่นับโม่งมาเมื่อไกลนาง
เหมือนเปล่าเปลี่ยวคับใจในไพรกว้าง
คะนึ่งนางพลางรับโยธี

(King Rama II, 1985, p.68)

บทประพันธ์ข้างต้นนั้น อิเหนาคิดถึงนางทั้งสาม คือ จินตะหราดี สักการะวดี มาหยาครมี โดยมีการใช้คำว่า เหมือน เปรียบเทียบให้เป็นสิ่งต่างๆ แสดงวัจนกรรมความรู้สึกคิดถึงและมีการใช้คำว่า คะนึ่ง ที่มีความหมายว่า คิดถึง

1.4 การแสดงความรู้สึกเป็นห่วง

ตัวอย่างที่ 1

แล้วตรัสแก่กระหัดตะปาดี้
จะเปลี่ยวเปล่าเศร้าใจอนุชา

อันสงครามครั้งนี้เห็นหนักหนา
ไม่มีที่จะปรึกษาหาหรือใคร

**เจ้าจยพพลขันธไปบรรจบ
ชวนกันยกริบเร็วไป**

**สบทพพิอเหนาให้จงได้
อย่าท้นให้ปัจจามิตรติดพารา**
(King Rama II, 1985, pp.54)

บทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า จะเปลี่ยวเปล่าเศร้าใจอนุชา ไม่มีที่จะปรึกษาหาหรือใคร, เจ้าจยพพลขันธไปบรรจบ สบทพพิอเหนาให้จงได้ ชวนกันยกริบเร็วไป อย่าท้นให้ปัจจามิตรติดพารา เป็นคำกล่าวของท้าวกุเรปันผู้เป็นกษัตริย์ครองเมืองกุเรปัน และพระราชบิดาของอเหนาเป็นทวังอเหนาและเมืองดาดาหะ จึงสั่งให้ กะหริดตะปาตีไปร่วมทัพช่วยอเหนา แสดงว้จกกรรมความรู้สึกทวังโย

**ตัวอย่างที่ 2
เมื่อนั้น
จึงอำนวยอวยพรสวัสดิ์
อันเหล่าศัตรูหมู่ร้าย
อนุภาพปราบปรามไปทั่วทิศ**

**องค์ท้าวกุเรปันเรืองศรี
ให้เจ้ามีเดชขาราทฤทธิ์
จงแพ้พ่ายยารอดตอดิต
ปัจจามิตรจงเกรงฤทธิ์รอน**
(King Rama II, 1985, pp.54)

บทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า จึงอำนวยอวยพรสวัสดิ์ ให้เจ้ามีเดชขาราทฤทธิ์, อันเหล่าศัตรูหมู่ร้าย จงแพ้พ่ายยารอดตอดิต, อนุภาพปราบปรามไปทั่วทิศ ปัจจามิตรจงเกรงฤทธิ์รอน เป็นคำกล่าวของท้าวกุเรปันแสดง ว้จกกรรมความรู้สึกเป็นทวังกะหริดตะปาตี พระองค์จึงได้มีการอวยพรให้

**ตัวอย่างที่ 3
จึงทูลว่าถ้ายกวันพรุ่งนี้
งดอยู่อย่าเสด็จสักเจ็ดวัน
ขอพระองค์จงกำหนดดยาดรา
อันการยุทธ์ซึ่งชัย**

**จะเสียชัยไพร่เป็นแมนมัน
ถ้าพันนั้นก็เห็นไม่เป็นไร
ฟังโหรหาฤกษ์ใหม่
หนักหน่วงน้ำพระทัยให้ดี**
(King Rama II, 1985, p.57)

บทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า จึงทูลว่าถ้ายกวันพรุ่งนี้จะเสียชัยไพร่เป็นแมนมัน, งดอยู่อย่าเสด็จสักเจ็ดวัน ถ้าพันนั้นก็เห็นไม่เป็นไร, ขอพระองค์จงกำหนดดยาดรา ฟังโหรหาฤกษ์ใหม่, อันการยุทธ์ซึ่งชัย หนักหน่วงน้ำพระทัยให้ดี เป็นคำกล่าวของโหรได้ทำนายท้าวกะหมิงกุกุหนิงและวิหยาสะกว่าจะถึงฆาต แสดงว้จกกรรมความรู้สึกเป็นทวังจึงขอให้ท้าวกะหมิงกุกุหนิงดออกทัพ

**ตัวอย่างที่ 4
เป็นเวรกรรมจึงจำจาก
กับนางสการะวาตี
นางไกลบิตราขมาตรงค์
ถ้าพลั้งผิดสิ่งไรได้เมตตา**

**ขอฝากมาหารัศมี
ด้วยทรมวยไรที่ทิ้งพา
โฉมยงอย่าเคียดชิงหึงสา
อย่าถือโทษโกรธาเทวี**
(King Rama II, 1985, pp.65)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า ขอฟ้ากมหายารัศมี, ถ้าพลั้งผิดสิ่งไรได้เมตตา อย่าถือโทษโกรธาเทวี เป็นคำกล่าวของอิเหนา แสดงวัจนกรรมความรู้สึกเป็นห่วง

ตัวอย่างที่ 5

เมื่อนั้น
ทั้งประไหมสุหรีศรีโสภา
ต่างองค์อำนวยอวยชัย
อันเหล่าอาสัตย์ดัสกร

ระตูผู้ผ่านหมันหยา
ฟังราชนัดดาภิเษการณ
เจ้าไปให้เป็นสุขสโมสร
จงพ่ายแพ้ฤทธิรอนพระหลานรัก

(King Rama II, 1985, p.66)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า ต่างองค์อำนวยอวยชัย เจ้าไปให้เป็นสุขสโมสร, อันเหล่าอาสัตย์ดัสกร จงพ่ายแพ้ฤทธิรอนพระหลานรัก เป็นคำกล่าวของระตูหมันหยาและประไหมสุหรี แสดงวัจนกรรมความรู้สึกเป็นห่วงอิเหนา ก่อนออกรบทั้งสองพระองค์ต่างอวยพรให้มัยชัย ให้เหล่าข้าศึกจงพ่ายแพ้ไป

ตัวอย่างที่ 6

บัดนั้น
ชี้ข้างพระที่นั่งมาข้างท้าย
เสแสร้งแกล้งกล่าววาจา
แต่เห็นมามากมายหลายคำบล

ประสันดาที่เลี้ยงพระโสมฉาย
เห็นพระไม่สบายคลายทุกข์ทน
ปานนี้สนุกกว่าทุกแห่งหน
ก็ยังไม่ชอบกลเหมือนปานี้

(King Rama II, 1985, p.67)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า เห็นพระไม่สบายคลายทุกข์ทน, เสแสร้งแกล้งกล่าววาจา ปานี้สนุกกว่าทุกแห่งหน เป็นคำกล่าวของประสันดาที่เลี้ยงของอิเหนา แสดงวัจนกรรมความรู้สึกเป็นห่วงอิเหนา เลยพูดเพื่อให้อิเหนาคลายเศร้า

ตัวอย่างที่ 7

ถึงมาตรมั้นจรรกามาเล่า
เมตตาวาน้องเป็นสตรี

ตัวเราจำช่วยด้วยเป็นพี่
จะทอดทิ้งมารศรีเสียอย่างไร

(King Rama II, 1985, p.74)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า ตัวเราจำช่วยด้วยเป็นพี่, เมตตาวาน้องเป็นสตรี จะทอดทิ้งมารศรีเสียอย่างไร เป็นคำกล่าวของอิเหนา แสดงวัจนกรรมความรู้สึกเป็นห่วงบุษบา

ตัวอย่างที่ 8

แต่อย่าลงจากพาชี
เพลงทวนสนั้ดัดชัดเจนใจ

เพลงกระปี่ยังหาชำนาญไม่
เห็นจะมีชัยแก่ไพร่

(King Rama II, 1985, p.75)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า “แต่อย่าลงจากพาซี เพลงกระบี่ยังหาชำนาญไม่, เพลงทวน สันทัดชัดเจนใจ เห็นจะมีชัยแก่ไพร่ เป็นคำกล่าวของอิเหนาแสดงวัจนกรรมความรู้สึกเป็นห่วงสังคามาระตา

1.5 การแสดงความรู้สึกขอบคุณ

ตัวอย่างที่ 1

จึ่งมีบัญชาปราศรัย
ให้ยกมาช่วยต่อตี

เราขอใบอนุญาตทั้งสองศรี

ก็เห็นชอบท่วงทีคืนัก

(King Rama II, 1985, p.69)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า “เราขอใบอนุญาตทั้งสองศรี” เป็นคำกล่าวของท้าวดาหา แสดงวัจนกรรมความรู้สึกขอบคุณ

ตัวอย่างที่ 2

ตำมะหงงไปบอกให้ถ้วนถี่
เชิญให้เข้ามาในพารา

ว่ากูนี้ขอบใจนักหนา

จะได้พักโยธาให้สำราญ

(King Rama II, 1985, p.59)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า “ว่ากูนี้ขอบใจนักหนา” เป็นคำกล่าวของท้าวดาหา แสดงวัจนกรรมความรู้สึกขอบคุณ

ตัวอย่างที่ 3

ให้ข้าบังคับมทูลภูวไนย
ขอเชิญเข้าไปในพารา

ว่าข้าขอบขอบพระทัยนักหนา

จะได้พักโยธาพลาการ

(King Rama II, 1985, p.54)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า “ว่าข้าขอบขอบพระทัยนักหนา” เป็นคำกล่าวของตำมะหงง แสดงวัจนกรรมความรู้สึกขอบคุณ

1.6 การแสดงความรู้สึกจงรักภักดี ดังตัวอย่าง

เมื่อนั้น
กัมเกล้าสนองพมมาน
จะขอเอาเมืองขึ้นบรรดามา
ยกออกโรมรันประจัญตี
ถ้าเห็นศึกย่นย่อท้อกำลัง
จะอาสาว่าจจะสิ้นสุดฤทธิ์

สุหรานางใจหาญ
อันการสงครามครั้งนี้
กับโยธาสิงห์ดล่ำหรี
ดูทีฝีมือปัจจามิตร
จะโหมห้ำหมีให้ตั้งต่อตี
ชีวิตอยู่ได้บาทหงส์

(King Rama II, 1985, p.55)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า กัมเกล้าสนองพมมาน, จะขอเอาเมืองขึ้นบรรดามา, จะอาสาว่าจจะสิ้นสุดฤทธิ์ ชีวิตอยู่ได้บาทหงส์ เป็นคำกล่าวของสุหรานาง แสดงวัจนกรรมความรู้สึกจงรักภักดี

1.7 การแสดงความรู้สึกสำนึกผิด ดังตัวอย่าง

**เสร็จศึกจะเข้าไปอัญชลี
เมื่อได้เกินได้ก็จันท**

**จะคำตักก็ตามอชฌาสัย
ตามแต่ภูวนัยจะปราณี**
(King Rama II, 1985, p.65)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า เสร็จศึกจะเข้าไปอัญชลี จะคำตักตามอชฌาสัย,เมื่อได้เกินได้ก็จันท,ตามแต่ภูวนัยจะปราณี เป็นคำกล่าวของอิเหนา แสดงวัจนกรรมความรู้สึกสำนึกผิด

2. การแสดงความรู้สึกด้านลบ

การแสดงความรู้สึกด้านลบ 8 ความรู้สึก ได้แก่ การแสดงความรู้สึกโกรธเคือง การแสดงความรู้สึกสลดใจ การแสดงความรู้สึกโกรธ การแสดงความรู้สึกน้อยใจ การแสดงความรู้สึกประชด การแสดงความรู้สึกเย้ยหยัน การแสดงความรู้สึกหนักใจ การแสดงความรู้สึกกลัว

2.1 การแสดงความรู้สึกโกรธเคือง ดังตัวอย่าง

**ครั้นออกมาบนนอกนครเศ
เหลียงหลังตั้งดาตวเวียงชัย
โอ้วเจ้าดวงยิหวาพี่
ใครจะปลอบโถมงามสามสุตา
สงสารน้ำคำที่พร่ำสั่ง
ครวญพลาถก่าสตรระทดกาย**

**พระทรงเดชเศร้าสร้อยละห้อยให้
ฤทัยหวนวันวันถึงกลยา
ปานนี้เจ้าคร่ำครวญหนา
แต่พอพาใจเศร้าบรรเทาคลาย
คิดถึงความหลังแล้วใจหาย
แล้วคิดอาวพวกพลมณตรี**
(King Rama II, 1985, pp.66-67)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า พระทรงเดชเศร้าสร้อยละห้อยให้,ปานนี้เจ้าคร่ำครวญหนา,ใครจะปลอบโถมงามสามสุตา แต่พอพาใจเศร้าบรรเทาคลาย,คิดถึงความหลังแล้วใจหาย,ครวญพลาถก่าสตรระทดกาย เป็นคำกล่าวของอิเหนา แสดงวัจนกรรมความรู้สึกโกรธเคือง

2.2 การแสดงความรู้สึกสลดใจ

ตัวอย่างที่ 1

**เมื่อนั้น
สุดที่จะรับรองป้องกัน
ไพร่พลตจากนายกระจายหนี
ปลอมพลปนไปในกองทัพ
บ้างปาวเข้าคนละบำพานายวัง
บ้างหนามเกี่ยวหัวไม่รู้น
บ้างเททั้งไถ่ข้าวเขนงป็น
ที่ถูกปืนป่วยขาละล้าลั้ง**

**องค์ระตูพาหยังประหม่น
พลชั้นร้พังพ่ายตายยับ
เห็นเสียทีมีมาควบจับ
ไม่ผ่านหน้ามารับแต่ลักคน
ประเจียดเครื่องเบื่องทิ้งไว้เกลื่อนกล่น
ชุกชนตันไปแต่ลำพัง
รื้อตื่นเสียงเพื่อนกันข้างหลัง
อุตสาห์คลานเซซังชุกไป**
(King Rama II, 1985, p.75)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า สุดท้ายที่รับรองป้องกัน พลชั้นดีพึ่งพ่ายตายยับ,ไพร่พลัดจากนายกระจายหนี, บ้างบ่าวเข้าคนละบำพานายวัง ประเจียดเครื่องปล้องทั้งไว้เกลื่อนกล่น, บ้างหนามเกี่ยวหัวไม่รู้ตน ชุกชนคั่นไปแต่ลำพัง,บ้างเททั้งไล่ข้าวเขนงป็น รื้อตื่นเสียงเพื่อนกันข้างหลัง, ที่ถูกปืนป่วยขาละล้าละงั่ง อดส่ำหกลานเซซังซุกไป แสดงวัจนกรรมความรู้สึกสลดใจ

ตัวอย่างที่ 2

ตรัสพลางอย่างเยื้องยุรยาตร
สองระตูตามเสด็จจรัส
มาเห็นศพทอดทิ้งกลิ้งอยู่
หนูน้อยโสภาน่าเสียดาย
ทนต้แดงดังแสงทับทิม
เกศปลายงอนงามทรง

องอาจดั่งไกรสรสิทธิ์
ไปทิวียาสะกาดาย
พระพินิจพิศดูแล้วใจหาย
ควรจะนับว่าชายโฉมยง
เพริศพริ้มเพรารับกับขนง
เอาจงค์สารพัดไม่ขัดตา
(King Rama II, 1985, p.80)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า ไปทิวียาสะกาดาย, มาเห็นศพทอดทิ้งกลิ้งอยู่ พระพินิจพิศดูแล้วใจหาย,หนูน้อยโสภาน่าเสียดาย ควรจะนับว่าชายโฉมยง,ทนต้แดงดังแสงทับทิม เพริศพริ้มเพรา รับกับขนง, เกศปลายงอนงามทรง,เอาจงค์สารพัดไม่ขัดตา เป็นคำกล่าวของอโณเภา แสดงวัจนกรรมความรู้สึกสลดใจโดยมีการเปรียบเทียบและรู้สึกเสียดายความงามของวิหยาสะกาทที่ต้องมาตายก่อนวัยอันควร

2.3 การแสดงความรู้สึกโกรธ

ตัวอย่างที่ 1

เมื่อนั้น
ได้ฟังสองทูตทูล
จึงบัญชาตรัสด้วยขัดเคือง
เราอ่อนน้อมขอไปในสารา

ท้าวกระหมังกุหนิงเรนทร์สุร
ให้อาตุรเดือดใจดังไฟฟ้า
ดูดูเจ้าเมืองดาดา
แต่ว่าจะรับไว้ก็ไม่มี
(King Rama II, 1985, p.56)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า ให้อาตุรเดือดใจดังไฟฟ้า,จึงบัญชาตรัสด้วยขัดเคือง, ดูดูเจ้าเมืองดาดา เป็นคำกล่าวของท้าวกระหมังกุหนิง แสดงวัจนกรรมความรู้สึกโกรธ

ตัวอย่างที่ 2

พระกริ้วโกรธนักดังอัคคี
โรมรุกบุกไปแต่ลำพัง

แกว่งกระบี่ชี้ขิม้าที่นั้ง
ไล่หลังพวกพลเขารมรงค์
(King Rama II, 1985, p.64)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า “พระกริ้วโกรธนักดังอัคคี” เป็นคำกล่าวของสังคามาระตา แสดงวัจนกรรมความรู้สึกโกรธ

ตัวอย่างที่ 3

เมื่อนั้น

ได้ฟังกริ้วโกรธดังเพลิงกลบ

ถึงว่ากษัตริย์ทั้งสี่กรุง

ถูกก็ไม่ครั่นคร้ามขมใคร

ท้าวกะหมังกุหนิงแข็งขัน

จึงกระชั้นสนิทนาทประภาชไป

จะมาช่วยรบพุ่งเป็นศึกใหญ่

จะหักให้เป็นกัสม์รุสลิ้ง

(King Rama II, 1985, p.63)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า ได้ฟังกริ้วโกรธดังเพลิงกลบ, ถูกก็ไม่ครั่นคร้ามขมใคร จะหักให้เป็นกัสม์รุสลิ้ง เป็นคำกล่าวของท้าวกะหมังกุหนิง แสดงวัจนกรรมความรู้สึกโกรธ

ตัวอย่างที่ 4

ในลักษณะอักษรสรา

มีราชธิดายาใจ

จนลูกเราร้างคู่หนาหั้น

จะให้ชิงผิวเขาเอาเด็ดตาย

บัดนี้ศึกประชิดติดดาหา

เสียงนการวิวาห์จลาจล

การสงครามครั้งนี้ไปช่วย

จะตวัดวงศ์ตัญญาติให้ขาดไป

วาระตูหมันหย่าเป็นผู้ใหญ่

แกล้งให้แต่งตัวไว้วัยชาย

ไปหลงรักผูกพันมั่นหมาย

ช่างไม่อาจไพร่ฟ้าประชาชน

กิจจาลือแจ้งทุกแห่งหน

ต่างคนต่างซ้องหมองใจ

ยังเห็นชอบด้วยหรือเอน

ก็ตามแต่น้ำใจจะเห็นดี

(King Rama II, 1985, p.68)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า แกล้งให้แต่งตัวไว้วัยชาย, จะให้ชิงผิวเขาเอาเด็ดตาย, ช่างไม่อาจไพร่ฟ้าประชาชน, จะตวัดวงศ์ตัญญาติให้ขาดไป ก็ตามแต่น้ำใจจะเห็นดี เป็นคำกล่าวของท้าวดาหา แสดงวัจนกรรมความรู้สึกโกรธ

ตัวอย่างที่ 5

เมื่อนั้น

เห็นโอรสต้องคัสตรา

กริ้วโกรธโกรธาบ้าจิต

แกว่งหอกคู่ขับอาชานิย

ท้าวกะหมังกุหนิงใจกล้า

ตกจากอาชาบรรลีย์

จะรอร้งยังคิดก็หาไม่

เขารู้กลั้วลี้คามระดา

(King Rama II, 1985, p.44)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า กริ้วโกรธโกรธาบ้าจิต เป็นคำกล่าวของท้าวกะหมังกุหนิง แสดงวัจนกรรมความรู้สึกโกรธ

ตัวอย่างที่ 6

ดูก่อนอริราชไพร่

โอหังบังอาจประมาทใคร

อย่าพาทีลบหลู่ท่านผู้ใหญ่

จะนอนน้อมยอมไหว้อย่าพินึก

มิเรากี่เจ้าจะตายลง
ยังมีพันพันตามาซู้ตึก

อย่าหมายจิตคิดทะนงในการศึก
จะรับแพ้แลลึกไม่มีลาย
(King Rama II, 1985, p.60)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า อย่าพาที่ลบหลู่ท่านผู้ใหญ่, โองหังบังอาจประมาทใคร จะนอนน้อมยอมไหว้อย่างนี้, มิเรากี่เจ้าจะตายลง อย่าหมายจิตคิดทะนงในการศึก, ยังมีพันพันตามาซู้ตึก จะรับแพ้แลลึกไม่มีลาย เป็นคำกล่าวของวิหยาสะก้า แสดงวัจนกรรมความรู้สึกละโกรธ

2.4 การแสดงความรู้สึกเย้ยหยัน

ตัวอย่างที่ 1

แต่ละองค์ทรงโฉมโสกา
ได้เห็นก็เป็นน่าเสียดาย
ไม่ควรคู่สู้รบกับเรา
อนึ่งตัวเจ้ากับเรานี้
ให้จรรกามาเถิดจะชิงชัย

ชั้นชาอายุก็ยิ่งเยาว์
จะพากันมาตายเสียเปล่าเปลี่ยว
ครั้นจะฆ่าเสียเล่าก็อายใจ
จะราศีเคืองกันก็หาไม่
เจ้าจะได้ดูเล่นเป็นขวัญตา
(King Rama II, 1985, p.70)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า แต่ละองค์ทรงโฉมโสกา ชั้นชาอายุก็ยิ่งเยาว์, ได้เห็น ก็เป็นน่าเสียดาย จะพากันมาตายเสียเปล่าเปลี่ยว, ไม่ควรคู่สู้รบกับเรา ครั้นจะฆ่าเสียเล่าก็อายใจ, อนึ่งตัวเจ้ากับเรานี้ จะราศีเคืองกันก็หาไม่, ให้จรรกามาเถิดจะชิงชัย เจ้าจะได้ดูเล่นเป็นขวัญตา เป็นคำกล่าวของ ท้าวกระหมิงกุหนึ่งแสดงวัจนกรรมความรู้สึกเย้ยหยัน

ตัวอย่างที่ 2

จะได้ลองฤทธิ์ฝีมือ
หรือรักตัวกลัวจะม้วยช้วน

ให้ลื้อชื่อในชาวเขตขัณฑ์
บังคมคัลจะให้คืนไปพารา
(King Rama II, 1985, p.72)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า หรือรักตัวกลัวจะม้วยช้วน บังคมคัลจะให้คืนไปพารา เป็นคำกล่าวของอิเหนา แสดงวัจนกรรมความรู้สึกเย้ยหยัน

ตัวอย่างที่ 3

หรือเป็นวงศ์สฤนแห้ว
จึงปั่นหน้ามาต่อฤทธิไกร

ในสิ้นคราเป็นโฉน
ไม่กลัวชีวลัยจะมรณา
(King Rama II, 1985, p.60)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า จึงปั่นหน้ามาต่อฤทธิไกร ไม่กลัวชีวลัยจะมรณา เป็นคำกล่าวของวิหยาสะก้า แสดงวัจนกรรมความรู้สึกเย้ยหยัน

ตัวอย่างที่ 4

ว่าพลางทางถอดกริชกราย
กวักพระหัตถ์ดรัสเรียกกระตุพลัน

เยื้องย้ายร่ายรำบิดผัน

พระท่าที่เย้ยหยันไพร่

(King Rama II, 1985, p.53)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า “พระท่าที่เย้ยหยันไพร่” เป็นคำกล่าวของอิเหนา แสดง
วจนกรรมความรู้สึกเย้ยหยัน

2.5 ความรู้สึกน้อยใจ ดังตัวอย่าง

อันศึกครั้งนี้ซึ่งมีมา
จึงเป็นเสี้ยนศัตรูหูกุ้ย

เพราะเขาขอบุชบาเราไม่ให้

น้อยใจด้วยอิเหนานัดดา

(King Rama II, 1985, p.33)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า “น้อยใจด้วยอิเหนานัดดา” เป็นคำกล่าวของท้าวดาห
แสดงวจนกรรมความรู้สึกน้อยใจ

2.6 การแสดงความรู้สึกประชด

ตัวอย่างที่ 1

แต่การศึกครั้งนี้ไม่ควรเป็น
จะมีคู่ผู้ชายก็ไม่รัก

เกิดเหี้ยเพราะลูกอปลักษณ์

จึงหักให้สาสมใจ

(King Rama II, 1985, pp.53)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า เกิดเหี้ยเพราะลูกอปลักษณ์,จะมีคู่ผู้ชายก็ไม่รัก จึงหัก
ให้สาสมใจ เป็นคำกล่าวของท้าวดาหแสดงวจนกรรมความรู้สึกประชด

ตัวอย่างที่ 2

อันกะหรัตะปาตีจะมาช่วย
แต่อิเหนาเขาจะมาทำไม
พระเชษฐาให้สารไปกี่ครั้ง
จนสลัดตัดการวิวาท
เห็นจะรักเมียจริงยิ่งกว่าญาติ
ถึงมาตรจะมาก็จำใจ

พอจะเห็นจริงด้วยไม่สงสัย

ผิดไปเจ้าอย่าเจรจา

เขายังไม่จากหมั้นหย่า

สิดิตตพราภีเพราะใคร

ไหนจะคลาดจากเมืองหมั้นหย่าได้

ด้วยกลัวภัยพระราชบิดา

(King Rama II, 1985, p.43)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า แต่อิเหนาเขาจะมาทำไม ผิดไปเจ้าอย่าเจรจา, พระเชษฐา
ให้สารไปกี่ครั้ง เขายังไม่จากหมั้นหย่า,จนสลัดตัดการวิวาท สิดิตตพราภีเพราะใคร, เห็นจะรักเมียจริงยิ่ง
กว่าญาติ ไหนจะคลาดจากเมืองหมั้นหย่าได้, ถึงมาตรจะมาก็จำใจ ด้วยกลัวภัยพระราชบิดา เป็นคำกล่าว
ของท้าวดาหแสดงวจนกรรมความรู้สึกประชด

ตัวอย่างที่ 3

ดูที่ท้าวตรัสเห็นขัดเคือง
 เมียเขาเขารักดังแก้วตา
 แต่พระเชษฐาให้หาตัว
 เกิดมรณครุฑครมก็เพราะใคร
 นับประสาอะไรแก่ตัวเรา
 เห็นเคืองขัดตรัสขำอยู่ดังนี้

ว่าไหนจะจากเมืองหมันหย่า
 หรือจะจากคลาคลาเห็นผิดไป
 ก็ไม่มีความกลัวยังขัดได้
 จนเดือดร้อนทั่วไปถึงธานี
 ถึงตายเขาก็ไม่ดูผี
 พระภูมิจงทราบบทมาลย์
 (King Rama II, 1985, pp.36)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า ดูที่ท้าวตรัสเห็นขัดเคือง ว่าไหนจะจากเมืองหมันหย่า, เมียเขาเขารักดังแก้วตา หรือจะจากคลาคลาเห็นผิดไป, แต่พระเชษฐาให้หาตัว ก็ไม่มีความกลัวยังขัดได้, เกิดมรณครุฑครมก็เพราะใคร จนเดือดร้อนทั่วไปถึงธานี, นับประสาอะไรแก่ตัวเรา ถึงตายเขาก็ไม่ดูผี, เห็นเคืองขัดตรัสขำอยู่ดังนี้ พระภูมิจงทราบบทมาลย์ เป็นคำกล่าวของท้าวดาหะ แสดงว่าจนกรรมความรู้สึกระชด

ตัวอย่างที่ 4

ถึงไม่เลี้ยงบุษบาเห็นว่าชั่ว
 อันองค์ท้าวดาหะฮิบัติ
 มาตรแมนเสียเมืองดาหะ
 ซึ่งเกิดศึกสาเหตุเภทภัย
 ครั้งนั้นก็เสียวาจา
 ครั้งนี้เร่งคิดดูจนึก
 แม้นมียกพลไกรไปช่วย
 อย่าดูทั้งเปลวอัคคี

แต่เขารู้ว่าตัวนั้นเป็นที่
 นั้นไม่ใช่อาหรืออย่างไร
 จะพลอยอายุขานหน้าหรือหาไม่
 ก็เพราะใครทำความไว้งามพัตร์
 อายุชาวดาหะอาณาจักร
 จะซ้ำให้เสียศักดิ์ก็ตามที่
 ถึงเราม้วยก็อย่ามาดูผี
 แต่วันนี้ขาดกันจนบรรลีย์
 (King Rama II, 1985, p.69)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า ถึงไม่เลี้ยงบุษบาเห็นว่าชั่ว แต่เขารู้ว่าตัวนั้น เป็นที่, อันองค์ท้าวดาหะฮิบัติ นั้นไม่ใช่อาหรืออย่างไร, มาตรแมนเสียเมืองดาหะ จะพลอยอายุขานหน้าหรือหาไม่, ซึ่งเกิดศึกสาเหตุเภทภัย ก็เพราะใครทำความไว้งามพัตร์, ครั้งนั้นก็เสียวาจา อายุชาวดาหะอาณาจักร, ครั้งนี้เร่งคิดดูจนึก จะซ้ำให้เสียศักดิ์ก็ตามที่, แม้นมียกพลไกรไปช่วย ถึงเราม้วยก็อย่ามาดูผี, อย่าดูทั้งเปลวอัคคี แต่วันนี้ขาดกันจนบรรลีย์ เป็นคำกล่าวของท้าวฤเบรณ แสดงว่าจนกรรมความรู้สึกระชด

ตัวอย่างที่ 5

แล้วตอบถ้อยน้อยหรือพระทรงฤทธิ์ ช่างประดิษฐ์คิดความพองามสม
 ล้วนกล่าวแกลั้งแล้งเสเลห์ลัม คิตคมแยบคายหลายชั้น
 พระจะไปดาหาปราบข้าศึก หรือรำลึกถึงคู่ตนาหงัน
 ด้วยสงครามในจิตยังติดพัน จิงบิตผันพจนานาไม่อาลัย

ไหนพระผ่านฟ้าสัญญาน้อง
 ไม่นิราศแรมร้างห่างไกล
 พระวาจาน่าเชื่อเป็นพັນนักร
 พาชื่อสุจริตคิดสำคัญ
 มิรู้มาอาภัพกลับลาย
 ยังสมคำสัญญาที่พาที

จะปกป้องครองความพิสมัย
 จนบรรลยมอดม้วยไปด้วยกัน
 จึงหลงรักภักดีไม่เด็ดฉันท
 หมายมั่นว่าเมตตาปราณี
 จะหลีกเลี่ยงเบี่ยงบ่ายหน่ายหนี
 ก็ร้อยปีพระจะกลับคืนมา
 (King Rama II, 1985, p.68)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า แล้วตอบถ้อยน้อยหรือพระทรงฤทธิ์ ข้างประดิษฐ์คิดความพองามสม, ล้วนกล่าวแก่สิ่งแสรังเสเล่ห์หลม คิดคมแยบคายหลายชั้น, พระจะไปดาหาปราบข้าศึกหรือรำลึกถึงคู่หนาหั้น, ด้วยสงครามในจิตยังติดพัน จึงบิดผันพจนามาอาลัย, ไนพระผ่านฟ้าสัญญาน้อง จะปกป้องครองความพิสมัย, ไม่นิราศแรมร้างห่างไกล จนบรรลยมอดม้วยไปด้วยกัน, พระวาจาที่น่าเชื่อเป็นพັນนักร จึงหลงรักภักดีไม่เด็ดฉันท, พาชื่อสุจริตคิดสำคัญ หมายมั่นว่าเมตตาปราณี, มิรู้มาอาภัพกลับลาย จะหลีกเลี่ยงเบี่ยงบ่ายหน่ายหนี, ยังสมคำสัญญาที่พาที ก็ร้อยปีพระจะกลับคืนมา เป็นคำกล่าวของนางจินตะหราว่าดี แสดงว่าจนกรรมความรู้รักประชิด

ตัวอย่างที่ 6

แล้วว่าอนิจจาความรัก
 ตั้งแต่จะเชี่ยวชาญเป็นเกลียวไป
 สตรีใดในพิภพจบแดน
 ด้วยไผ่รักให้เกินพักตรา
 โอว่าน่าเสียดายตัวนักร
 จะออกชื่อลือชวไปทั่วทิศ
 เสียแรงหวังฝักฝางชีวี
 หมายบำเหน็จจะรีบเสด็จไป
 ด้วยระเด่นบุษบาโฉมตรู
 ไม่ต่ำศักดิ์รูปชวเหมือนตัวน้อง

พึงประจักษ์ดังสายน้ำไหล
 ที่ไหลเลยจะไหลคืนมา
 ไม่มีใครได้แค้นเหมือนอกข้า
 จะมีแต่เวทนาเป็นเนืองนิตย์
 เพราะเชื้อล้นหลงรักจึงซ้ำจิต
 เมื่อพลั้งคิดผิดแล้วจะโทษใคร
 พระจะมีเมตตาก็หาไม่
 ก็รู้เท่าเข้าใจในทำนอง
 ควรคู่ภิรมย์สมสอง
 ทั้งพวกพ้องสุริยวงศ์พงศ์พันธุ์
 (King Rama II, 1985, p.64)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า แล้วว่าอนิจจาความรัก พึงประจักษ์ดังสายน้ำไหล, ตั้งแต่จะเชี่ยวชาญเป็นเกลียวไป ที่ไหลเลยจะไหลคืนมา, สตรีใดในพิภพจบแดน ไม่มีใครได้แค้นเหมือนอกข้า, ด้วยไผ่รักให้เกินพักตรา จะมีแต่เวทนาเป็นเนืองนิตย์, โอว่าน่าเสียดายตัวนักร เพราะเชื้อล้นหลงรักจึงซ้ำจิต, จะออกชื่อลือชวไปทั่วทิศ เมื่อพลั้งคิดผิดแล้วจะโทษใคร, เสียแรงหวังฝักฝางชีวี พระจะมีเมตตาก็หาไม่, หมายบำเหน็จจะรีบเสด็จไป ก็รู้เท่าเข้าใจในทำนอง, ด้วยระเด่นบุษบาโฉมตรู ควรคู่ภิรมย์สมสอง, ไม่ต่ำศักดิ์รูปชวเหมือนตัวน้อง ทั้งพวกพ้องสุริยวงศ์พงศ์พันธุ์ เป็นคำกล่าวของนางจินตะหราว่าดี แสดงว่าจนกรรมความรู้รักประชิด

2.7 การแสดงความรู้สึกหนักใจ

ตัวอย่างที่ 1

ครั้นอ่านสารเสร็จสิ้นพระทรงฤทธิ์
บุษบาจะงามสักเพียงไร

ถอนฤทัยคิดแล้วสงสัย
จึงต้องใจระตุทุกบุรี

(King Rama II, 1985, p.34)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า “ถอนฤทัยคิดแล้วสงสัย” เป็นคำกล่าวของอิเหนาแสดง วิจารณ์ความรู้สึกหนักใจ

ตัวอย่างที่ 2

ครั้นถึงห้องสุวรรณบรรจง
ทอดถอนฤทัยพลางทางพาที

นั่งแนบแอบบองคันทางโฉมศรี
ภูมิแจ้งความแก่ทรมวย

(King Rama II, 1985, p.44)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า “ทอดถอนฤทัยพลางทางพาที” เป็นคำกล่าวของอิเหนา แสดงวิจารณ์ความรู้สึกหนักใจ

2.8 การแสดงความรู้สึกกลัว

ตัวอย่างที่ 1

ทรงอ่านสารเสร็จสิ้นเรื่อง
จึงยื่นสารให้ระเด่นมนตรี
เห็นงามอยู่แล้วหรือหลานรัก
มาพลอยได้ความผิดด้วยนัตดา

กลัวจะขุนข้องหมองศรี
แล้วมีพจนารถวาจา
เจ้าหาญหักไม่ฟังคำข้า
เมื่อกระนี้จะว่าประการใด

(King Rama II, 1985, p.44)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า กลัวจะขุนข้องหมองศรี, เห็นงามอยู่แล้วหรือหลานรัก เจ้าหาญหักไม่ฟังคำข้า, มาพลอยได้ความผิดด้วยนัตดา เมื่อกระนี้จะว่าประการใด เป็นคำกล่าวของระตู หนันยา แสดงวิจารณ์ความรู้สึกกลัว

ตัวอย่างที่ 2

เมื่อนั้น
ก้มกราบบาทมูลแล้วทูลไป
ข้าน้อยทั้งสองเป็นไพร่
จงโปรดปรานประทานชีวา
ขอเอาพระเดชปกเกศเกล้า
ถึงปีจะมีบรรณาการ

สองระตูตัวสั่นหัวนไหว

ภวไฉนได้ทรงพระเมตตา

โทษผิดครั้งนี้หนักหนา

ไว้เป็นข้าได้เบื้องบาทมลาย

ตราบเท่าสิ้นชีวิตรังษาร

มาถวายตามบรรณประเพณี

(King Rama II, 1985, p.89)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า สองระตูตัวสั้นห้วนไหว,จงโปรดปราน ประทานชีวิต,ไว้เป็นข้าได้เบื้องบาทมลายี ขอเอาพระเดชปกเกล้า คราพบเท่าสิ้นซึ่งสังขาร,ถึงปีจะมีบรรณาการมาถวายตามบูรณประเพณี เป็นคำกล่าวของระตูประหมื่นและระตูพายยังแสดงวัจนกรรมความรู้สึกกลัว

ตัวอย่างที่ 3

เมื่อนั้น
สุดที่จะบิดเบียนเลื่อนวันไป
ความกลัวความรักสลักทรวง
แต่เรรวนหวนนึกตรึกตรา

พระสุริยวงศ์เทวอัครมลายี
ด้วยเกรงในบิตุเรศคตมา
ให้เป็นห่วงหนหลังกังวลหน้า
พระราชสาสะท้อนถอนใจ
(King Rama II, 1985, p.55)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ปรากฏคำว่า ด้วยเกรงในบิตุเรศคตมา,ความกลัวความรักสลักทรวง เป็นคำกล่าวของอิเหนาแสดงวัจนกรรมความรู้สึกกลัว

บทสรุป

จากการศึกษาวัจนกรรมการแสดงความรู้สึก เรื่อง อิเหนา ตอนศึกกะหมิงกฤษณ์ พบว่า ในบทประพันธ์บทหนึ่งนั้น อาจจะมีการแสดงความรู้สึกหลากหลายอารมณ์แทรกอยู่ในบทประพันธ์นั้น เช่น การแสดงความรู้สึกโศกเศร้าก็จะมีอารมณ์ของการแสดงความรู้สึกสลดใจ การแสดงความรู้สึกประศตกก็จะเป็นไปด้วยความรู้สึกโศกเศร้าเสียใจไปด้วย การแสดงความรู้สึกโกรธก็จะปรากฏในบทคำประพันธ์เดียวกันกับการแสดงความรู้สึกเย้ยหยัน สำหรับผลการศึกษานั้น พบว่า วัจนกรรมที่แสดงความรู้สึกที่พบมากที่สุด คือ การแสดงความรู้สึกเป็นห่วง รองลงมาคือ การแสดงความรู้สึกรัก การแสดงความรู้สึกโกรธ ฉะนั้น การแสดงความรู้สึกต่างๆของเรื่อง อิเหนา ตอนศึกกะหมิงกฤษณ์ จึงมีการแสดงความรู้สึกอย่างหลากหลาย ซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษา การแสดงความรู้สึกออกเป็น 2 ด้านคือ การแสดงความรู้สึกทางด้านบวก และการแสดงความรู้สึกทางด้านลบ ดังรายละเอียด ดังนี้ การแสดงความรู้สึกด้านบวก ได้แก่ การแสดงความรู้สึกด้านบวก 7 ความรู้สึก ดังนี้ การแสดงความรู้สึกดีใจ การแสดงความรู้สึกรัก การแสดงความรู้สึกคิดถึง การแสดงความรู้สึกเป็นห่วง การแสดงความรู้สึกขอบคุณ การแสดงความรู้สึกจงรักภักดี การแสดงความรู้สึกสำนึกผิด การแสดงความรู้สึกด้านลบ ได้แก่ การแสดงความรู้สึกด้านลบ 8 ความรู้สึก ดังนี้ การแสดงความรู้สึกโศกเศร้า การแสดงความรู้สึกสลดใจ การแสดงความรู้สึกโกรธ การแสดงความรู้สึกเย้ยหยัน ความรู้สึกน้อยใจ การแสดงความรู้สึกประศตก การแสดงความรู้สึกหนักใจ การแสดงความรู้สึกกลัว วัจนกรรมที่แสดงความรู้สึกด้านบวกที่พบมากที่สุด คือ การแสดงความรู้สึกเป็นห่วง และวัจนกรรมที่แสดงความรู้สึกด้านลบที่พบมากที่สุด คือ การแสดงความรู้สึกโกรธ

References

- Angkurasinthana. N. (2008). **A comparative study of indirect speech in conversations in different Thai novels Period: according to the Pragmatics** [Master's thesis]. Kasetsart University. (In Thai)
- King Rama II. (1978). **Inao**. Bangkok: SKSC Printing House, Lat Phrao. (In Thai)
- Ministry of Education. (2008). **Textbook for the course on Basic Thai Language and Literature. (11th ed.)**. Bangkok: SKSC Printing House, Lat Phrao. (In Thai)
- Phio-on, C. & KhрутMueang, S. (2017). Analysis of Erotic Sentiment that appears in Inao: the Dramatic writings of His Majesty King Buddha Lertla Napalai. **Ganesha Journal**, 2 (13), 1-17. (In Thai)
- Royal Institute. (2002). **Royal Institute Dictionary, A.D. 2011. (2nd ed.)**. Bangkok : Nammeebooks Publishing. (In Thai)
- Sukwisit. W. (2004). **invective speech in the Thai language** [Master's Thesis]. Chulalongkorn University. (In Thai)
- Sinhuwanik, S. (2016). Inao: Hero, Lover and Warrior. **Nakhon Phanom University Journal**, 6 (1), 134-142. (In Thai)
- Thanachai. K. (2008). "When Inao, being extremely sad to Busaba": Sunthon Phu and creating emotional feelings in Nirat Inao. **Journal of Humanities**, 15 (2), 17-27. (In Thai)